

Zveza slovenskih slavističnih društev

**DRŽAVNO TEKMOVANJE
V ZNANJU SLOVENSKEGA JEZIKA
ZA VODNIKOVO PRIZNANJE**

**Tekmovalna pola za 1. letnik srednjega strokovnega izobraževanja
10. april 2026**

Izhodiščna besedila najdete v prilogi. Na prilogo ne pišite rešitev, saj se ta ne bo skenirala in ocenjevalcem ne bo vidna.

Če se zmotite, napačen odgovor prečrtajte in poleg zapišite novega. Odgovori naj bodo pravopisno in slovnično pravilni. Nejasni in nečitljivi odgovori ter odgovori s samo velikimi črkami (verzalkami) se točkujejo z nič točkami. Negativnih točk ni. Pišite s kemičnim svinčnikom ali z nalivnim peresom in ne uporabljajte korekturnih sredstev.

Čas pisanja je 90 minut.

Število možnih točk: 75

Sklop A

1.1 V članku dr. Simone Klemenčič <i>Besede iz drugih slovanskih jezikov v slovenščini</i> ste izvedeli, da so v slovenščino že v razsvetljenstvu prevzemali besede iz drugih slovanskih jezikov, tudi iz stare cerkvene slovanščine, tj. jezika, v katerem so napisani najstarejši slovanski prevodi bogoslužnih knjig iz grškega jezika, ki so nastali v drugi polovici 9. stoletja. Odgovorite na vprašanja.	3 točke
--	----------------

a) Zakaj Valentin Vodnik cerkveno slovanščino imenuje bukviski jezik?

b) Kako bi v sodobni slovenščini zapisali njegovo utemeljitev, da bi s prevzemanjem iz ruščine in cerkvene slovanščine »naše krajnsko pomankanje bogatili, inu po bukviskim popravljali, kar smo se od stare korenine na stran zašli«?

1.2 Slovenščina je v svojem zgodovinskem razvoju prevzela številne besede iz drugih slovanskih jezikov. Prevzete besede odražajo kulturne, politične in jezikovne stike med narodi ter bogatijo slovenski izrazni sistem.

5 točk

Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom na vprašanja.

1. Katere besede so v 19. stoletju prešle v slovenščino iz hrvaščine?

- a) ravnatelj, zadruga, žig, zalizec
- b) hiša, kruh, miza, pes
- c) razlika, smisel, točka

2. Katere prevzete besede iz ruščine poimenujejo naravne pojave?

- a) tundra, tajga, jantar
- b) oseka, plima, siga
- c) školjka, galeb, škarpina

3. Katere besede so prišle v slovenščino iz češčine?

- a) boršč, kefir, pirog, samovar
- b) urad, ustava, veda, vlak
- c) narednik, obliž, oborina, odmor

4. Katero skupino besed sestavljajo zadruga, pobratim, pristaš?

- a) politično-družbeno izrazje iz srbščine ali hrvaščine
- b) starocerkvenoslovanske besede
- c) ruske vojaške besede

5. Kateri jezik je vplival na poimenovanja pomorskih pojmov v slovenščini (gusar, luka, paluba, sidro)?

- a) hrvaščina
- b) češčina
- c) ruščina

1.3 Povežite besede z njihovim izvorom. Besedam v prvem stolpcu dopišite ustrezno številko.

5 točk

a) smisel	_____	1. cerkvena slovanščina
b) čin	_____	2. srbščina/hrvaščina
c) dovtipen	_____	3. poljščina
č) točka	_____	4. ruščina
d) polka	_____	5. češčina

1.4 Zaradi poznega razvoja samostojnih slovanskih jezikov so med njimi mnoge besede, t. i. lažne prijatelje, ki se pišejo ali/in izgovorijo v več jezikih enako, vendar imajo različen pomen. Vpišite pravo besedo v sorodnem jeziku.

4 točke

Slovaška beseda za *fanta* je _____

Slovaška beseda za *strup* je _____

Slovaška beseda za *sužnja* je _____

Slovaška beseda za *slovar* je _____

1.5 V slovenščino prevzemamo tudi besede, za katere imamo domače poimenovanje. Podčrtajte prevzete izraze in jih zamenjajte z ustrezno domačo sopomenko.

4 točke

Smatram, da mi bo uspelo. _____

Muc je oprezno stekel čez cesto. _____

Stremeli so k zmagi. _____

Udeležili smo se otvoritve nove dvorane. _____

1.6 Izpišite besede, prevzete iz slovanskih jezikov, in vsaki pripišite jezik, iz katerega je prevzeta.

4 točke

Ko je sonce zdrsnilo za hrib in so se na nebu razlile mehke, zvonke barve večera, je Matevž sedel z družino v restavraciji. Naročil si je sladoled. Na očetovem krožniku so bile hrenovke z gorčico, poleg pa laško pivo. Mama je jedla pecivo in pila kavo z mlekom, sestra Kaja pa je naročila krofe in metin čaj z limono.

PREVZETA BESEDA	JEZIK	PREVZETA BESEDA	JEZIK

Sklop B

2.1 Preberite prvi odstavek izhodiščnega besedila (Zofka Kveder) in odgovorite na vprašanja.

4 točke

a) S katerim namenom je bilo besedilo tvorjeno?

b) Zakaj je Zofka Kveder upodobljena kot ženska, ki si bo odstrigla lase? Katero njeno dejavnost simbolizira prikaz tega dejanja? (Odgovorite v povedi(h).)

2.2 Preberite poved in rešite naloge oz. odgovorite na vprašanja.

7 točk

Četudi se danes in tukaj zdi, da sta za pisateljice lastna soba in lastni dohodek gotovo nekaj samoumevnega, to ne velja niti v razvitem svetu in še manj na prostorih, kjer se ženske še vedno borijo za osnovne pravice.

a) Katero logično razmerje je izraženo z veznikom **četudi**? S katerim veznikom bi ga lahko nadomestili?

b) Izpišite prislove in jim določite vrsto. (Pomagajte si z vprašalnicami.)

--	--

c) Kaj izraža členek **gotovo** v zvezi *sta gotovo nekaj samoumevnega*?

2.3 Preberite Kosovelovo misel, nato pa podčrtajte pravilne trditve.

5 točk

»Krivica je krivica, naj se zgodi enemu, tisočem ali milijonom. Mi pa smo proti krivici. Kajti tudi eden je človek. Naše načelo je: za človeka.«

Beseda **naj** je veznik, saj izraža razmerje med besedama/razmerje med stavkoma. Sopomenski veznik v Kosovelovi misli je da/če. Predlog **proti** se navezuje na samostalnik v tretjem sklonu/petem sklonu. **Kajti** je veznik, ki izraža soobstajanje/pojasnilo. **Tudi** je členek, ki izraža podkrepitev povedanega/sklep.

2.4 V drugem delu izhodiščnega besedila (Kosovel) poiščite po dva para besed, ki spadata v isto besedno družino, ne pa tudi v isto besedno vrsto. Izpišite ju skupaj s kontekstom (besedno zvezo, v kateri se pojavi) in jima določite besedno vrsto.

4 točke

Prvi par:

Besedna vrsta

Drugi par:

Sklop C

3.1 V predstavitvi ustvarjanja Zofke Kveder je 12 raznovrstnih napak. Poiščite jih in popravite. Popravek naj bo jasno označen. Če je napačno zapisana beseda, jo prečrtajte in napišite znova.	12 točk
--	----------------

Ob 100 letnici smrti prve slovenske poklicne pisateljice Zofke Kveder (1878–1926) je Vlada republike Slovenije razglasila leto 2026 za leto Zofke Kveder.

Prvo črtico *Kapčev stric* je objavila leta 1898 v častniku *Slovenka*; objavljala je tudi v *Slovenskem Narodu*, *Edinosti*, *Domu in svetu* ter številnih drugih takratnih publikacijah. Njena dela so pritegnila veliko pozornosti, velik potencial je kazala tudi na področju poezije vendar jo je opustila po pokroviteljskemu zapisu Antona Aškercarja, ki ji je v *Ljubljanskemu zvonu* sporočil, da si od nje v prihodnosti obeta dobre pesmi, če bo še malo izboljšala tehniko. Usmerila se je v prozo ter dramatiko. Njeno prvo zbirko *Misterij žene* je izdala v Pragi; nekaj črtic je bilo prevedenih v nemščino, češčino in polščino. Znano je, da je sodelovala z Ivanom Cankarjem, s katerim sta se spoznala leta 1902 na Dunaju in je zaslužna, da so nekatera njegova dela prevedli v nemščino in češčino. Sama je pisala tudi v nemščini in slovenščini. Njen opus obsega več zbirk kratkih zgodb, zbirko dramskih tekstov *Ljubezem* in romane *Nada*, *Njeno življenje* in *Hanka*. V hrvaščini so izšle zbirka novel o Balkanskih vojnah *Enajst novel (Jedanaest novela)* in zbirka kratke proze *Po poteh življenja (Po putevima života)*.

(Vir: <https://www.delo.si/kultura/razno/leto-zofke-kveder-borke-za-pravice-zensk>)

PRILOGA

Sklop B

Leto 2026 je leto pisateljice Zofke Kveder in Srečka Kosovela

V letu 2026 obeležujemo 100-letnico smrti Zofke Kveder.

Razglasitev leta pisateljice Zofke Kveder ne pomeni le krepitev spomina nanjo, temveč omogoča tudi širši premislek o vlogi žensk v slovenski preteklosti, sedanjosti in

prihodnosti. Na slovesnosti marca 2024 je ob postavitvi spominske plošče v Pragi v spomin Zofki Kveder, med drugim izpostavila dr. Katja Mihurko, urednica Zbranega dela Zofke Kveder: »Na Kamenicki je imela Zofka Kveder to, kar je dobri dve desetletji kasneje Virginia Woolf opredelila za osnovni pogoj, da ženska lahko svobodno ustvarja: imela je lastno sobo in lastni vir dohodka. Uresničila je svojo željo po pisateljski karieri, ljubezni in materinstvu, kar je še danes za marsikatero avtorico izziv ali zgolj želja. Četudi se danes in tukaj zdi, da sta za pisateljice lastna soba in lastni dohodek gotovo nekaj samoumevnega, to ne velja niti v razvitem svetu in še manj na prostorih, kjer se ženske še vedno borijo za osnovne pravice. Zato moramo ohranjati spomin na Zofko Kveder kot umetnico in kot bojevnico za ženske pravice.«

Srečko Kosovel je eden najvidnejših predstavnikov slovenske moderne poezije. Njegovo ustvarjalno obdobje je bilo zelo kratko, a izjemno

intenzivno. Zapustil nam je namreč izjemen in prelomen literarni opus. Razglasitev Kosovelovega leta je pomemben nacionalni projekt, ki bo pomagal še dodatno osvetliti lik tega odličnega slovenskega pesnika in literarnega ustvarjalca, ki je kljub kratkemu življenju pomembno zaznamoval slovensko literarno krajino 20. stoletja. Njegove pesmi in sporočila so še kako aktualna in vsakega, ki se sreča z njimi, sili k premisleku o nestabilnosti našega časa, o izvotlitvi osebnega dostojanstva in vrednosti človeka kot posameznika. Ali kot je nekje zapisal: »Krivica je krivica, naj se zgodi enemu, tisočem ali milijonom. Mi pa smo proti krivici. Kajti tudi eden je človek. Naše načelo je: za človeka.«

Kosovelova literarna zapuščina dobila svoj odmev v mednarodnem prostoru, njegova poezija pa je prevedena v več svetovnih jezikov.

(Vir: <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi>)

Sklop Č

Ves čas obstoja knjižne slovenščine so se obdobja zmernega zanimanja za slovanske jezike izmenjavala z obdobji okrepljenega navdušenja, ki se kaže kot povečano prevzemanje besed iz drugih slovanskih jezikov. Že Valentin Vodnik se je navduševal nad ruščino in cerkveno slovanščino, prevzemanje iz slovanskih jezikov se je v 19. stoletju še stopnjevalo in je postajala slovenščina na račun krepitve pripadnosti slovanskemu svetu in slovenstvu pri nekaterih avtorjih že neprepoznavna. V 20. stoletju, zlasti pa proti koncu stoletja, pa se je okrepilo prevzemanje, tudi po nepotrebnem, iz angleščine. Aktivno druženje s prijatelji in znanci se je začelo umikati druženju na družbenih omrežjih, saj so ta postala nov način ohranjanja stikov. Komunikacijska tehnologija, kot so recimo telefoni, omogočajo hiter in neomejen dostop do informacij, ki jih tudi sami lahko komentiramo in na aktiven način sodelujemo v različnih razpravah, na primer na Facebooku, Twitterju, YouTubu in ostalih družbenih omrežjih. Pri tem nezavedno prevzemamo besede iz angleščine, ki jih prilagajamo slovenskim slovničnim zakonitostim (npr. jih sklanjamo), ali pa jih ohranjamo v izvorni obliki. Govorjeni jezik lahko postane zaradi tega nerazumljiv, to pa otežuje sporazumevanje. Vpliv angleščine v vsakdanjem pogovoru se najbolj očitno kaže v slengu, zelo pa je prisoten tudi v strokovnih in znanstvenih besedilih.

Ena od raziskav na področju slovenščine je pokazala, da Slovenci nekatere izraze očitno brez težave sprejmemo v podomačeni obliki, drugi so nam všečnejši v izvorni obliki. Možno je, da se bo domačenje zgodilo v prihodnje, vendar za to ni nobenega pravila. Danes npr. pišemo miting, ne pa meeting, toda tudi laser, ne pa lejser, leasing nerazumljivo domačimo v lizing (ne pa v bolj logični lising), bluz pa zelo redko uporabimo za glasbeno zvrst blues. Prevzemanje besed je torej odvisno od dogovora govorcev o primernosti nekega izraza. Treba se je pa zavedati, da drugačna pravila veljajo za govorni in zapisani jezik. Pri slednjem našo izbiro usmerjajo jezikovni priročniki.

(Vir: Simona Klemenčič: Besede iz drugih slovanskih jezikov v slovenščini. V: Slovanstvo v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi, Ljubljana 2010; Aleš Pogačnik: Prevzemanje besed v slovenščini. Jezik in slovstvo, let. 48 (2003).)
